

АНАЛІЗ ДОСВІДУ ДОБРОЧЕСНОСТІ ТА ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ЯК ОСНОВИ МІЖНАРОДНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ ТА ЇЇ РЕГІОНІВ

ANALYSIS OF THE EXPERIENCE OF INTEGRITY AND PREVENTION OF CORRUPTION AS THE BASIS OF INTERNATIONAL INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF UKRAINE AND ITS REGIONS

Досліджено статистику зростання обсягу прямих іноземних інвестицій у Причорноморському регіоні України для виявлення підвищення міжнародної інвестиційної привабливості. Створено необхідні цінності, які необхідно реалізувати в організаціях серед працівників для подолання корупції. Розглянуто вагомні аргументи, щоб швидко та послідовно відслідковувати всі порушення доброчесності в організації незалежно від характеру порушень. Проаналізовано основні форми корупції та хабарництва в організації з метою протидії корупції. Досліджено неетичну поведінку стосовно порушення доброчесності, що є одним із трьох ключових факторів із метою подолання корупції в організації. Установлено, що необхідно реалізувати дії для усвідомлення доброчесності та сприяння культурі відкритості для розуміння важливості доброчесності. Розглянуто навчання персоналу доброчесності, що спрямоване на підвищення обізнаності та допомоги звести до мінімуму порушення доброчесності.

Ключові слова: інвестиції, міжнародна інвестиційна привабливість, запобігання корупції, Причорноморський регіон, прозора економіка, запобігання корупції, доброчесність.

Исследована статистика роста объема прямих иностранных инвестиций в Причерноморском регионе Украины для выявления

повышения международной инвестиционной привлекательности. Созданы необходимые ценности, которые необходимо реализовать в организациях среди работников для преодоления коррупции. Рассмотрены весомые аргументы, чтобы быстро и последовательно отслеживать все нарушения противодействия коррупции в организации независимо от характера нарушений. Проанализированы основные формы коррупции и взяточничества в организации в целях противодействия коррупции. Исследовано неэтичное поведение по отношению к нарушению противодействия коррупции, что является одним из трех ключевых факторов с целью преодоления коррупции в организации. Установлено, что необходимо реализовать действия для осознания противодействия коррупции и содействия культуре открытости для понимания важности противодействия коррупции. Рассмотрено обучение персонала противодействию коррупции, направленное на повышение осведомленности и для помощи свести к минимуму нарушение противодействия коррупции.

Ключевые слова: инвестиции, международная инвестиционная привлекательность, предотвращение коррупции, Причерноморский регион, прозрачная экономика, противодействие коррупции.

УДК 658. 33

<https://doi.org/10.32843/bses.62-7>

Кулаков О.О.

к.е.н., головний спеціаліст відділу міжнародного та мікрорегіонального співробітництва управління зовнішньоекономічних відносин департаменту інвестиційно-інноваційного розвитку і зовнішніх відносин Донецької обласної державної адміністрації

Kulakov Oleksii

Donetsk Regional State Administration

At the present stage of Ukraine's development in the context of European integration, an analysis of the experience of integrity and prevention of corruption as the basis of the country's international investment attractiveness is extremely important. It is necessary to solve the problems that arise as a result of intensification of activities on integrity and prevention of corruption to increase the international investment attractiveness of Ukraine. It is especially important to intensify activities on integrity and prevention of corruption to increase international investment attractiveness in the Black Sea (southern) Region, namely in Odessa, Mykolaiv, Kherson and Donetsk regions. Therefore, the problems of analyzing the experience of integrity and preventing corruption in order to increase the international investment attractiveness of Ukraine and its regions are becoming relevant. Improving and developing integrity and preventing corruption will help develop Ukraine's economy by increasing international investment. Based on statistics, the growth of foreign direct investment in the Black Sea Region of Ukraine was studied to determine the increase in international investment attractiveness. Given the statistical information, a high negative level of inflation, which affects the development of the economy, was found in the Black Sea Region of Ukraine. Necessary values have been developed that need to be implemented in organizations among employees in order to combat corruption. Strong arguments are analyzed in order to quickly and consistently address all violations of integrity in an organization, regardless of the size of violations. The most common forms of bribery and corruption in the organization to combat corruption are studied. The unethical behavior of violating integrity, which is due to one of the three key factors for overcoming corruption in an organization, is considered. It has been found that action is needed to promote a culture of openness and awareness of integrity in order to understand the importance of integrity. The training of integrity staff at work, which is aimed at raising awareness, which helps to minimize violations of integrity, is studied.

Key words: investments, international investment attractiveness, prevention of corruption, Black Sea Region, transparent economy, prevention of corruption, integrity.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку України в умовах європейської інтеграції вкрай важливий аналіз досвіду доброчесності та запобігання корупції як основи міжнародної інвестиційної привабливості країни. Підвищення міжнародної інвестиційної привабливості України потребує детального аналізу досвіду доброчесності та запобігання корупції. Україна складається з різних областей, що мають досить різну міжнародну інвестиційну привабливість. В умовах недо-

статньої кількості інвестиційних ресурсів України підтримання прозорої економіки має бути основою розвитку. За індексом сприйняття корупції, що є головним показником сприяння інвестиційному розвитку економіки країни, спостерігається відсутність прогресу щодо доброчесності та запобігання корупції. Необхідно вирішити проблеми, що виникають у результаті активізації діяльності щодо доброчесності та запобігання корупції, для підвищення міжнародної інвестиційної привабли-

вості України. Саме іноземні інвестиції допомагають інвестиційно-інноваційному розвитку економіки країни, підтримують реалізацію вітчизняних реформ, удосконалюють інфраструктуру, розвивають мале та середнє підприємництво тощо. Особливо важливою є активізація діяльності щодо доброчесності та запобігання корупції для підвищення міжнародної інвестиційної привабливості у Причорноморському (Південному) регіоні, а саме в Одеській, Миколаївській, Херсонській та Донецькій областях. Ці області беруть участь у програмі «Басейн Чорного моря». Тому актуальності набувають проблеми аналізу досвіду доброчесності та запобігання корупції з метою зростання міжнародної інвестиційної привабливості України та її регіонів. Поліпшення та розвиток діяльності щодо доброчесності і запобігання корупції допоможуть розвитку економіки України завдяки підвищенню міжнародного інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальним проблемам розвитку доброчесності та запобігання корупції присвячено низку публікацій вітчизняних учених-економістів. У працях Н.Т. Пак досліджується запобігання корупції в Україні [1, с. 119]. Запобігання корупції шляхом установлення обмежень щодо одержання подарунків розглядається у працях О. Гладуна [2, с. 33]. У наукових працях Н.В. Сметаніної аналізується антикорупційна експертиза як напрям запобігання корупції [3, с. 238]. Б.М. Головін досліджує нормативно-правові засади компетенцій національного агентства з питань запобігання корупції [4, с. 255]. О.Ю. Бусол розглядає стан запобігання корупції та протидії корупційній злочинності в контексті національної безпеки України [5, с. 102]. Д.М. Рудень висвітлює законодавче забезпечення діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції як засаду реалізації антикорупційної політики в Україні [6, с. 91]. У дослідженнях О.І. Пархоменко-Кучевіл приділяється увага дослідженню формування політики державної безпеки України в контексті запобігання та протидії корупції [7, с. 91]. Т.В. Хабаровою досліджується зарубіжний досвід запобігання корупції [8, с. 72]. Л.С. Кравчук аналізує вплив бюджетної децентралізації на соціально-економічний розвиток Причорноморського регіону [9, с. 177]. В.В. Паславська висвітлює проблеми та перспективи рибної галузі Причорноморського регіону України [10, с. 77]. С.М. Ступчук приділяє увагу пріоритетам економічного розвитку Причорноморського регіону в контексті новітньої регіональної політики [11, с. 71]. О.В. Пилипчук досліджує розвиток зовнішньоекономічної діяльності Причорноморського регіону [12, с. 25]

Відзначаючи вагомий внесок вітчизняних учених-економістів у розвиток питань теорії та практики доброчесності та запобігання корупції, слід зауважити, що недостатньо досліджено аналіз

досвіду доброчесності та запобігання корупції як основи міжнародної інвестиційної привабливості України та її регіонів.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз досвіду доброчесності та запобігання корупції як основи міжнародної інвестиційної привабливості Причорноморського регіону України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідно визначити актуальні проблеми доброчесності та запобігання корупції для зростання міжнародної інвестиційної привабливості України на прикладі Причорноморського регіону України, а саме загальні тенденції ключових показників, які покажуть ефективність інвестиційної діяльності. Дослідження актуальних проблем доброчесності та запобігання корупції дасть змогу підвищити ефективність інвестиційної діяльності в Україні, особливо в Причорноморському регіоні.

За останній рік Індекс сприйняття корупції, що є ключовим показником інвестиційного розвитку країни, показує недостатній прогрес щодо протидії корупції в Україні, оскільки із 33 балами зі 100 можливих Україна отримала 117-е місце зі 180 країн [13]. Проаналізуємо темпи зростання (зменшення) обсягу прямих інвестицій за регіонами України (2015–2019 рр.) у Причорноморському регіоні України (табл. 1).

Як видно з табл. 1, є зростання обсягу прямих іноземних інвестицій у Причорноморському регіоні України, що демонструє підвищення міжнародної інвестиційної привабливості. Але зростання обсягу прямих іноземних інвестицій у Причорноморському регіоні України нестабільне. Необхідна активізація інвестиційної діяльності.

Проаналізуємо статистику щодо інфляції у Причорноморському регіоні України, яка впливає на рівень інвестицій (рис. 1).

Таблиця 1
Темпи збільшення (зменшення) обсягу прямих іноземних інвестицій у Причорноморському регіоні України, %

№	Показники	Роки		
		2017	2018	2019
1	Донецька область	71,49	89,34	115,49
2	Миколаївська область	100,33	96,53	107,04
3	Одеська область	93,07	97,87	104,08
4	Херсонська область	95,40	108,54	93,73

Джерело: офіційні дані статистики [14]

Як зображено на рис. 1, у Причорноморському регіоні України існує високий негативний рівень інфляційних процесів, що впливає на розвиток економіки. Але дію негативного чинника інфляції необхідно зменшувати з метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності, тому необхідна активізація діяльності щодо інвестування в Причорноморському регіоні України. Також необхідно

впроваджувати заходи щодо доброчесності та запобігання корупції для підвищення міжнародної інвестиційної привабливості України та її регіонів.

Проаналізуємо дані ефективності прямих іноземних інвестицій у Причорноморському регіоні відносно розвитку економіки, що є співвідношенням прямих іноземних інвестицій на одиницю національної валюти валового регіонального продукту в регіоні (табл. 2). Дані допомагають визначати ефективність прямих іноземних інвестицій відносно розвитку економіки по роках для виявлення темпів розвитку інвестування.

Тенденція ефективності прямих іноземних інвестицій у Причорноморському регіоні України відносно розвитку економіки негативна, але негативний приріст кількості прямих іноземних інвестицій є суттєвим, оскільки приріст чисельності населення від'ємний по роках. Необхідно реалізувати інвестиційні проєкти зі створення робочих місць, підвищення заробітної плати та поліпшення соціально-економічного благополуччя населення в Причорноморському регіоні для підвищення рівня наповнюваності бюджету регіону.

Таблиця 2

**Прямі іноземні інвестиції
на одиницю національної валюти
валового регіонального продукту
в Причорноморському регіоні України**

№	Показники	Роки		
		2017	2018	2019
1	Донецька область	0,0127	0,0075	0,0058
2	Миколаївська область	0,0037	0,0031	0,0026
3	Одеська область	0,0110	0,0082	0,0069
4	Херсонська область	0,0054	0,0042	0,0040

Джерело: розраховано за даними [14]

Дані ефективності прямих іноземних інвестицій у Причорноморському регіоні України відносно розвитку економіки не показують кількості прямих іноземних інвестицій, які були витрачені на розвиток населення, тому необхідно проаналізувати дані, які показують розвиток іноземного інвестування відносно кількості населення. Дані розвитку іноземного інвестування відносно кількості населення в Причорноморському регіоні України показують приріст співвідношення кількості прямих іноземних інвестицій на одну особу у відсотках (рис. 2).

Як видно з рис. 2, приріст співвідношення кількості прямих іноземних інвестицій на одну особу у відсотках є низьким у Причорноморському регіоні. Необхідно підвищувати інвестиційну привабливість регіону, залучати нові іноземні інвестиції, підвищувати його імідж, підтримувати малий та середній бізнес в Причорноморському регіоні України тощо.

Необхідно впровадити в організаціях серед працівників цінності, пов'язані з доброчесністю, які зображені на рисунку 3:

- чесність – завжди діяти правдиво;
- справедливість – це стосується поведінки відповідно до того, що є морально правильним та справедливим для всіх;
- достовірність – йдеться про довіру, дотримання свого слова. Казати, що робиш і будеш робити;
- надійність – заслужити довіру, відкритість щодо помилок у роботі;
- шанобливість – шанувати почуття, побажання чи права людини. Шаноблива поведінка формує почуття довіри, безпеки та добробуту;
- прозорість – це стосується чесності та відкритості;

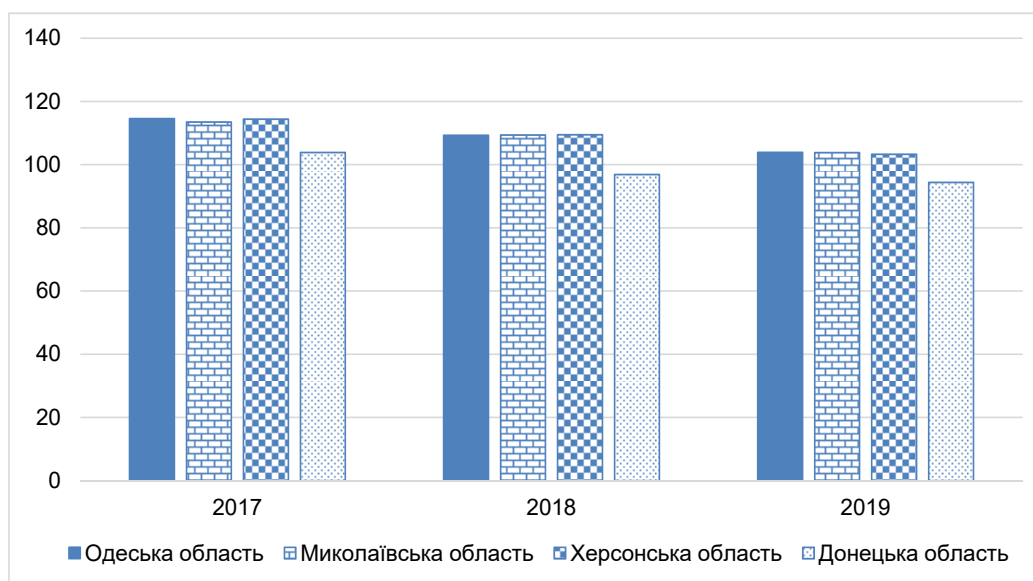

Рис. 1. Дані щодо інфляції в Причорноморському регіоні України, %

Джерело: офіційні дані статистики [14]

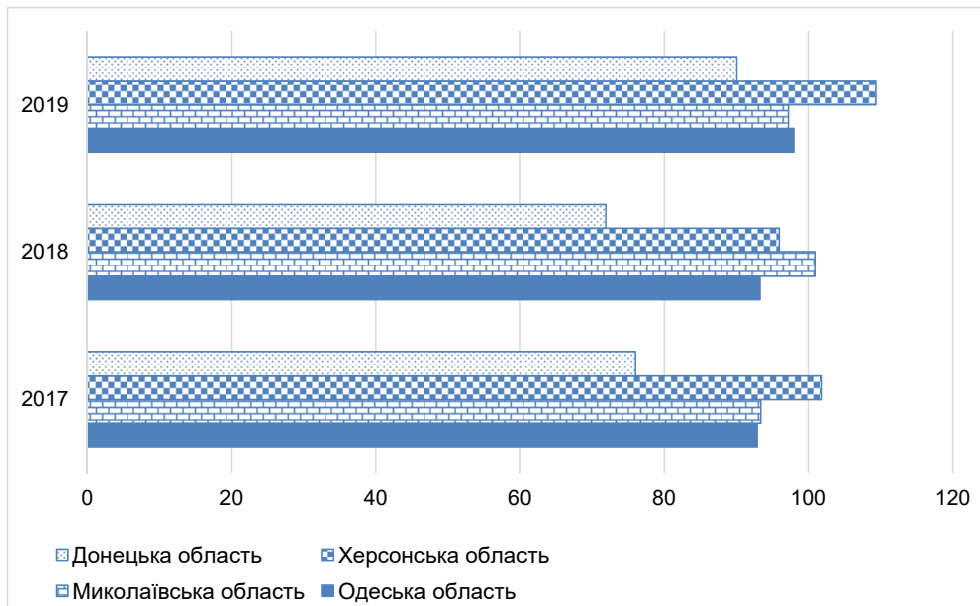

Рис. 2. Приріст співвідношення кількості прямих іноземних інвестицій на одну особу, %

Джерело: розраховано за даними [14]

- підзвітність – йдеться про те, щоб нести відповідальність за результати та помилки;
- дотримуватися правил – це стосується дотримання процедур, норм та правил;
- послідовність – поведінка чи поступки з часом однакові, щоб бути справедливими та точним;
- зв'язність – це передбачає бути логічним і зрозумілим, наприклад висловлюючи ідеї чітко і спокійно, щоб уникнути плутанини.

Навчання персоналу доброчесності на роботі поряд з іншими заходами, спрямованими на підвищення обізнаності, допомагає звести до мінімуму порушення доброчесності та має такі етапи реалізації в організації (табл. 3).

Є вагомі аргументи для того, щоб швидко та послідовно вирішувати всі порушення доброчесності в організації незалежно від розміру порушень:

1. Невеликі порушення можуть швидко стати великими. Якщо не кинути виклик порушенням,

правопорушник може спокуситися перетинати лінію порушення частіше та в більшому масштабі.

2. Неетична поведінка однієї людини може спокусити або спонукати інших зробити те саме. Якщо організація ігнорує порушення, це дає сигнал про те, що певні типи неетичної поведінки допускаються.

3. Порушення доброчесності в одній організації може спричинити зіпсування репутації багатьох організацій, наприклад порушення правил одного органу державної влади може зіпсувати репутацію всієї державної служби, оскільки громадськість може не розрізняти різні органи державної влади.

Найпоширенішими формами хабарництва та корупції в організації є:

- *Змова*. Угода, як правило, таємна, між двома або більше особами чи організаціями про обмеження або спотворення відкритої конкуренції. Наприклад, домовленість між організаціями

Таблиця 3

Етапи реалізації навчання персоналу доброчесності на роботі та інші заходи

№	Етапи
1	Орієнтаційний тренінг для нових співробітників для підвищення обізнаності про важливість доброчесності всередині організації та як висловити занепокоєння щодо порушення доброчесності.
2	Навчання етичному лідерству. Як наслідувати приклад, активно сприяти доброчесності в межах організації та створити безпечний простір для співробітників, щоб ділитися зі співробітниками.
3	Індивідуальне навчання. Наприклад, для персоналу, радників із питань доброчесності та керівників відповідальних за розроблення внутрішньої політики доброчесності.
4	Обговорення ситуацій щодо доброчесності. Для персоналу, котрий повинен щодня мати справу з проблемами доброчесності, приймати етично обґрунтовані рішення. В ідеалі організовується обговорення ситуацій щодо доброчесності для всіх співробітників для розроблення спільної культури цінностей.
5	Навчання проти корупції. Необхідно розробити стратегію боротьби із шахрайством та нульову толерантність до політики хабарництва, включаючи запобігання хабарництву та способи зменшення ризику хабарництва. Сюди входять дискусії, регулярне висвітлення можливих ризиків та збитків.

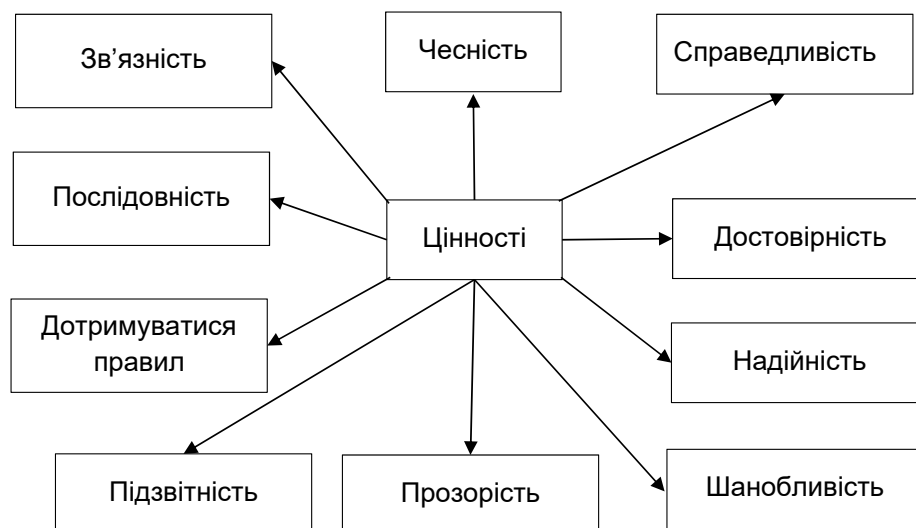

Рис. 3. Цінності, пов'язані з доброчесністю

Джерело: власна розробка автора

про розподіл ринку, встановлення цін, обмеження виробництва або частку приватної інформації. Це також може передбачати фіксування результатів конкурсного тендерного процесу.

– *Вимагання*. Кримінальне правопорушення отримання грошей, майна чи послуг від особи чи суб'єкта господарювання шляхом примусу (з використанням погроз або сили), включаючи шантаж.

– *Спрощення платежу*. Невеликий хабар, що сприяє пришвидшенню роботи або необхідних дій, на які платник має юридичне або інше право.

– *Шахрайство*. Злочин навмисного обману когось із метою отримання несправедливої або незаконної вигоди (фінансової, політичної тощо). Країни вважають такі правопорушення кримінальними або порушенням цивільного законодавства.

– *Відкат*. Платіж або інший хабар, що дається в обмін на сприяння комерційним операціям, таким як контракт чи позика. Відкат – найпоширеніша форма, коли частина контрактної винагороди з укладеного контракту повертається до особи, яка затверджує контракт.

Неетична поведінка щодо порушення доброчесності, як правило, зумовлена одним із трьох ключових факторів:

1. Люди з певними особистими характеристиками та керовані певними особистими цінностями (а не соціально прийнятими моральними цінностями) частіше роблять неетичний вибір. Дії людей, як правило, зумовлені власними інтересами, наприклад бажанням поважати заможну чи успішну людину, тиск із боку сім'ї чи друзів або залежності, такі як азартні ігри, алкоголь тощо. Такі люди можуть маніпулювати іншими людьми для власної вигоди, не бачити зв'язку між діями та шкідливими результатами, а також виправдовувати себе або звинувачувати інших у неетичній поведінці.

2. Виникають специфічні ситуації, коли люди, як правило, поведуться доброчесно, але коли їм пропонують певні можливості або є відчуття певного тиску, вони можуть піддатися спокусі.

3. Порушення доброчесності частіше трапляється, коли існують певні чинники навколишнього середовища. Наприклад, організаційна культура, коли керівники не можуть брати приклад, або внутрішній контроль та процедури є слабкими або не виконуються. Це створює можливість і спокусу діяти неетично. У деяких ситуаціях вигоди та приватна вигода від неетичних вчинків перевищують ризики вчинення порушень. Соціально-економічні чинники також впливають на неетичну поведінку. Для багатьох людей виклик просто не задовольнити основні потреби їхньої родини в умовах високого безробіття, незабезпеченості роботою, низьких зарплат та зростання цін. Це створює тиск на порушення особистих цінностей. У деяких країнах, де корупція поширена, платити хабарі вважається «нормальною» частиною життя.

Керівництво організацій повинно регулярно давати зрозуміти працівникам, наскільки важливою є доброчесність. Щоб сприяти культурі відкритості та усвідомленню доброчесності, необхідно виконувати такі дії в організаціях:

– *проводити розмови про порушення доброчесності*. Із порушеннями доброчесності легше боротися, якщо ви заохочуєте персонал висловлювати свої занепокоєння, коли вони трапляються. Персонал повинний почуватися в безпеці, голос кожного працівника необхідно почути. Організація повинна швидко і серйозно реагувати на висловлені занепокоєння. До тих, хто висловлюється (часто їх називають «викривачами»), слід ставитися з повагою, а не позначати як зрадників із боку колег чи керівників і не боятися помсти;

– посилювати обізнаність щодо доброчесності на робочому місці. Коли організація відкрито та регулярно обговорює доброчесність на роботі, співробітники, скоріше за все, зрозуміють, що це й як це впливає на їхню роботу. Вони також дадуть оцінку, що керівники вважають доброчесність важливою організаційною цінністю. Ви можете підвищити обізнаність про доброчесність, включаючи її в повсякденні процеси, наприклад підбір персоналу, орієнтація для нових співробітників, нагляд та оціночні наради персоналу, організаційні бюлетені та внутрішні канали зв'язку;

– обговорення ситуацій щодо доброчесності. Незважаючи на те що ваша організація встановлює правила та політику для різних ситуацій, завжди будуть ситуації, на які не поширюється правила, тому необхідно обговорювати ситуації щодо доброчесності.

Висновки з проведеного дослідження. На основі статистики досліджено зростання обсягу прямих іноземних інвестицій у Причорноморському регіоні України для визначення підвищення міжнародної інвестиційної привабливості. Ураховуючи статистичну інформацію, виявлено в Причорноморському регіоні України високий негативний рівень інфляційних процесів, що впливає на розвиток економіки. Досліджено тенденцію ефективності прямих іноземних інвестицій у Причорноморському регіоні України відносно розвитку економіки, яка є негативною, але негативний приріст кількості прямих іноземних інвестицій є суттєвим, оскільки приріст чисельності населення від'ємний по роках. Проаналізовано, що приріст співвідношення кількості прямих іноземних інвестицій на одну особу у відсотках є низьким у Причорноморському регіоні України, тому необхідно підвищувати інвестиційну привабливість регіону, залучати нові іноземні інвестиції, підвищувати імідж регіону, підтримувати малий та середній бізнес в Причорноморському регіоні України тощо. Розроблено необхідні цінності, що необхідно впровадити в декілька етапів в організаціях Причорноморського регіону України серед працівників із метою подолання корупції. Досліджено навчання персоналу доброчесності на роботі в організаціях Причорноморського регіону України, яке спрямоване на підвищення обізнаності за допомогою реалізації в декілька етапів, що допомагає звести до мінімуму порушення доброчесності. Проаналізовано вагомні аргументи для впровадження в організаціях Причорноморського регіону України, щоб швидко та послідовно вирішувати всі порушення доброчесності в організації незалежно від розміру порушень. Досліджено найпоширеніші форми хабарництва та корупції в організації для протидії корупції в організаціях Причорноморського регіону України. Розглянуто неетичну поведінку щодо порушення доброчесності, яка зумовлена одним із

трьох ключових факторів для подолання корупції в організаціях Причорноморського регіону України. Виявлено, що необхідно виконувати дії для сприяння культурі відкритості та усвідомленню доброчесності з метою розуміння важливості доброчесності в організаціях Причорноморського регіону України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пак Н.Т., Тітарчук А.О., Кобець К.О. Запобігання корупції в Україні. *Молодий вчений*. 2019. № 6(1). С. 118–123.
2. Гладун О., Годуєва К. Запобігання корупції шляхом встановлення обмежень щодо одержання подарунків. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2017. № 1. С. 32–39.
3. Сметаніна Н.В., Маалулі О.В. Антикорупційна експертиза як напрям запобігання корупції. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1. С. 237–241.
4. Головкін Б.М. Механізм запобігання корупції. *Часопис Київського університету права*. 2018. № 4. С. 254–260.
5. Бусол О.Ю. Стан запобігання корупції та протидії корупційній злочинності в контексті національної безпеки України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. 2019. № 2. Т. 30(69). С. 101–109.
6. Рудень Д.М., Рудень О.В. Законодавче забезпечення діяльності Національного агентства з питань запобігання корупції як засада реалізації антикорупційної політики в Україні. *Держава і право. Серія «Політичні науки»*. 2018. № 82. С. 90–101.
7. Пархоменко-Куцевіл О.І. Формування політики державної безпеки України в контексті запобігання та протидії корупції. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2019. № 1. С. 90–95.
8. Хабарова Т.В. Зарубіжний досвід запобігання корупції. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Право»*. 2019. № 27. С. 71–77.
9. Кравчук Л.С., Нікітенко Л.М. Вплив бюджетної децентралізації на соціально-економічний розвиток Причорноморського регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 13(2). С. 176–180.
10. Паславська В.В., Квасній З.В. Проблеми та перспективи рибної галузі Причорноморського регіону України. *Причорноморські економічні студії*. 2017. № 24. С. 76–80.
11. Ступчук С.М., Лабунець В.О. Пріоритети економічного розвитку Причорноморського регіону в контексті новітньої регіональної політики. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 27(2). С. 70–73.
12. Пилипак О.В., Лабунець О.О. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності Причорноморського регіону. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 27(1). С. 24–28.
13. Transparency International. Berlin, 1993. URL: <https://www.transparency.org/en/countries/ukraine> (дата звернення: 26.02.2021).
14. Державна служба статистики України. Київ, 1991. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 26.02.2021).

REFERENCES:

1. Pak N.T. (2019) Zapobihannia koruptsii v Ukraini [Prevention of corruption in Ukraine]. *Young Scientist*, no. 6(1), pp. 118–123.
2. Hladun O. (2017) Zapobihannia koruptsii shliakom vstanovlennia obmezhen shchodo oderzhannia podarunkiv [Prevent corruption by imposing restrictions on the receipt of gifts]. *Journal of the National prosecution academy of Ukraine*, no. 1, pp. 32–39.
3. Smetanina N.V. (2019) Antykoruptsiina ekspertiza yak napriam zapobihannia koruptsii [Anti-corruption expertise as a direction of corruption prevention]. *Law Review of Kyiv university of law*, no. 1, pp. 237–241.
4. Holovkin B.M. (2018) Mekhanizm zapobihannia koruptsii [Corruption prevention mechanism]. *Law Review of Kyiv university of law*, no. 4, pp. 254–260.
5. Busol O.Yu. (2019) Stan zapobihannia koruptsii ta protydii koruptsiinii zlochynnosti v konteksti natsionalnoi bezpeky Ukrainy [The state of prevention of corruption and counteraction to corruption crime in the context of national security of Ukraine]. *Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University. Series: Juridical Sciences*, vol. 30(69), no. 2, pp. 101–109.
6. Ruden D.M. (2018) Zakonodavche zabezpechennia diialnosti Natsionalnogo ahentstva z pytan zapobihannia koruptsii yak zasada realizatsii antykoruptsiinoi polityky v Ukraini [Legislative support of the National agency on corruption prevention as a basis for the implementation of anti-corruption policy in Ukraine]. *Derzhava i pravo*, no. 82, pp. 90–101.
7. Parkhomenko-Kutsevil O.I. (2019) Formuvannia polityky derzhavnoi bezpeky Ukrainy v konteksti zapobihannia ta protydii koruptsii [Formation of state security policy of Ukraine in the context of preventing and combating corruption]. *Public administration and local government*, no. 1, pp. 90–95.
8. Khabarova T.V. (2019) Zarubizhnyi dosvid zapobihannia koruptsii [Foreign experience in preventing corruption]. *Kharkov University bulletin*, no. 27, pp. 71–77.
9. Kravchuk L.S. (2017) Vplyv biudzhetnoi detsentralizatsii na sotsialno-ekonomichnyi rozvytok Prychornomorskoho rehionu [The impact of budget decentralization on the socio-economic development of the Black Sea Region]. *Black Sea Economic Studies*, no. 13(2), pp. 176–180.
10. Paslavaska V.V. (2017) Problemy ta perspektyvy rybnoi haluzi Prychornomorskoho rehionu Ukrainy [Problems and prospects of the fishing industry of the Black Sea Region of Ukraine]. *Black Sea Economic Studies*, no. 24, pp. 76–80.
11. Stupchuk S.M. (2018) Priorytety ekonomichnoho rozvytku Prychornomorskoho rehionu v konteksti novitnoi rehionalnoi polityky [Priorities of economic development of the Black Sea Region in the context of the latest regional policy]. *Black Sea Economic Studies*, no. 27(2), pp. 70–73.
12. Pylypiak O.V. (2018) Rozvytok zovnishnoekonomichnoi diialnosti Prychornomorskoho rehionu [Development of foreign economic activity of the Black Sea Region]. *Black Sea Economic Studies*, no. 27(1), pp. 24–28.
13. Transparency International. Berlin, 1993. Available at: <https://www.transparency.org/en/countries/ukraine> (accessed 26 February 2021).
14. State Statistics Service of Ukraine. Kyiv, 1991. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 26 February 2021).